

Commentaar op het OBN Beheeradvies Schoorlse Duinen van december 2012

De adviezen begrijp ik heel goed. Toch denk ik dat ze veelal zijn ingegeven door situaties die zich elders afspelen. De Schoorlse Duinen zijn uniek en daarom moeilijk vergelijkbaar met andere duingebieden in Nederland. Nergens in Nederland is een duingebied dat hier op lijkt. En wat de begrazing betreft: De Schoorlse Duinen zijn sinds mensenheugenis en daarvoor nooit begraasd geweest. We kunnen dus niet terugrijpen op ervaringen uit het verleden.

Begrazen

Zo ben ik van mening dat het begrazen van de zich nu weer ontwikkelende (verbrande) heide voor het overgrote deel overbodig en waarschijnlijk zelfs ongewenst is. Dit is zeker het geval op plaatsen **waar de kraaiheide voor de brand heeft gedomineerd**. Nu is daar nog geen spoor van vergrassing waar te nemen. **Waar struikheide domineerde en waar (ook voor de brand al) pijpenstrootje visueel domineert en/of waar sprake is van opslag van berken**, zou met een gescheperde schapenkudde mogelijk bereikt kunnen worden dat pijpenstrootje en berken teruggedrongen kunnen worden.

Begrazen van de heide door runderen (het beheeradvies noemt runderen niet expliciet) lijkt mij ongewenst. Sterker nog: ze hebben hier niets te zoeken.

Er zijn wat kleine **vergrassingshotspots** waar runderen mogelijk succesvol kunnen 'herstellen'. Het betreft m.i. de vochtige delen noordelijk en zuidelijk van de Mariaweg, langs de (nu nog aanwezige) westelijk gelegen dennenbossen. Ik denk dan aan begrazing op z'n Balkans: een herderinnetje met twee koeien en een kalf en dan zeer periodiek.

Voor de verbrande **duingraslanden** zie ik een andere mogelijkheid. Zandzegge hebben we genoeg en buntgras willen we meer van. In Boswachterij Ommen heeft men op meerdere plaatsen succesvol een buntgrasvegetatie terug weten te krijgen, door vergraste delen om te ploegen! Nu gaat mij het ploegen, als doel om onze (verbrande) duingraslanden te het redynamiseren, te ver, hoewel het mij effectiever lijkt dan begrazen. Je kunt er echter ook voor kiezen om de betreding te intensiveren. Schapen kunnen de vegetatie in enkele dagen desastreus vernietigen. Het 'voordeel' is dat er dan kale plekken ontstaan die een lichte verstuiwing op kunnen leveren. Zo ontstaat er variatie in het vegetatiedek. Ik zou er voor kiezen om periodiek steeds andere delen (van ca. 50 hectare) van het duingrasland uit te kiezen waar je de schapen intensief laat huishouden. Zo houd je steeds een lichte dynamiek in je duingrasland. Laat elke van deze plekken (enkele) jaren met rust om de bodemfauna kansen te geven zich te herstellen. Buntgrasmieren, de algemeenste duingraslandbodembewoner, speelt zelf een belangrijke rol in de redynamisering van duingraslanden (<http://www.nlmieren.nl/websitepages/LASIUSPSAMMOPHILUS.html>), maar kan wat hulp best gebruiken.

Runderen in **duingraslanden en zeereepheiden** bieden een ontredderd beeld van vernietiging van *alles* wat meer dan 30 cm boven het maaiveld uitsteekt. Weg roodborsttapuit, paapje, boompieper, enzovoorts.

Succesvolle relatief lichte overstuiwing in de zeereep vindt plaats waar **zandsuppleties** aan de westzijde van de zeereep hebben plaatsgevonden. Als men er voor kiest om hier en daar zand af te graven om windkuilen en dergelijke te creëren, is het aan te bevelen om dit zand niet ergens in de duinen te dumpen, maar dit op het strand te doen. Recent afgegraven zand (met helm) op het grensvlak van het PWN en SBB (Buizerdvlak) is gedumpt in Egmond en heeft daar een dichte helmvegetatie doen ontstaan. Ongewenst dus, maar gewenst aan de zeezijde van de zeereep.

Redynamiseren

Het redynamiseren van duinen, lees: stukjes duin terugbrengen in de Schoorlse situatie van 100-150 jaar geleden, vereist behalve kostbare afgraaf en afvoerwerkzaamheden, ook een intensief en dus ook kostbaar nabeheer. Dit mag m.i. geen prioriteit hebben. De klok geforceerd terugdraaien werkt gewoon niet. Het verbaast mij dan ook dat redynamiseren als **prioriteit nummer 1** wordt genoemd.

De bodemfauna

Mieren hebben vele interacties met alle mogelijke organismen in dezelfde habitat. Niet alleen in de bodem, maar ook op de bodem, in de gehele vegetatie, inclusief de bomen. Ze beïnvloeden niet alleen de fysische processen in de bodem, maar ook de vegetatie, onder andere vanwege hun actieve rol bij het verspreiden van zaden en het prederen van allerlei insecten die massaal de vegetatie aanvreten. Vanwege al deze aspecten zijn mieren 'ecosystem engineers' en daardoor belangrijke 'keystone species'.

Als 'ecosystem engineers' bepalen zij dus in hoge mate de biodiversiteit en kwaliteit (van de niet-beboste delen) van de duinen. De ene mierensoort speelt een andere rol dan de andere. Het gaat er dus niet alleen om of de mierenkwantiteit voor- of achteruitgaat (waarvan sprake is in de geciteerde publicatie van Van Oosten et al). Een vergelijking met totaal andere gebieden gaat ook niet op (de geciteerde literatuur Van Noordwijk et al). Onder andere eigen onderzoek naar schapenbegrazing op dijken, wegbermen en mergellandgraslanden wijst op een positief effect van deze vorm van beheer op de mierendiversiteit. Maar we hebben het hier over de duinen van Schoorl. Tot nu toe heb ik alleen aanwijzingen dat de mierendiversiteit (en dus het hele bodemleven en meer!) door begrazing afneemt (zie ook <http://www.nlmieren.nl/websitepages/BEGRAZEN.html>).

Niet begrazen veroorzaakt bij ernstige vergrassing inderdaad een temperatuurdaling van de bodem. Het effect daarvan op de *xerothermofiele* mierensoorten wordt echter overschat, het effect van ernstige vergrassing (en daardoor temperatuurdaling van de bodem) speelt eerder een rol in vochtige omstandigheden.

Konijnen

Ten aanzien van de konijnenbegrazing stoor ik me aan de vooronderstelling dat succesvolle konijnenpopulaties (Noordduinen, De Bleek in Egmond) toegeschreven worden aan andere varianten van het VHS-virus. Daar is geen bewijs voor.

Het immigreren van konijnen uit overbevolkte populaties naar de dunbevolkte delen van de duinen is nooit grootschalig en doordacht uitgevoerd. De opmerking dat het invoeren van nieuw genetisch materiaal de lokale variant van de ziekte alleen maar vertraagt, is uit de lucht gegrepen.

Dat alleen begrazing de konijnenpopulatie gunstig faciliteert is mogelijk juist, maar ook hier geldt: bewijs het maar eens. De Noordduinen werden niet begraasd en toch is daar een konijnenpopulatie zoals in de jaren vijftig in onze duinen. En de Noordduinen is niet het enige gebied waar dit speelt.

Literatuur

De literatuurlijst is onvolledig in relatie tot de in het beheeradvies geciteerde literatuur.

Peter Boer, 21.12.2012